

VALTIONJOHDON TILANNEKUVAN MUODOSTAMINEN JA VALTIONEUVOSTON TILANNEKESKUKSEN TOIMINTA

Lyhennelmä TAMRU:n seniorien lounastilaisuudessa 12.11.2009 pidetystä esitelmästä.

Erilaisissa kriisi- ja häiriötilanteissa, missä viranomaiset joutuvat turvautumaan tavanomaisista arkirutiineista poikkeaviin toimenpiteisiin, avainasemassa on tilannetietoisuus, kuva ja ymmärrys siitä, mitä todella on tapahtunut ja tapahtumassa. Kaakkois-Aasian tsunamikatastrofi vuoden 2004 lopulla toi konkreettisella tavalla esiin oikea-aikaisen ja luotettavan tilannekuvan tarpeellisuuden. Jo marraskuussa 2003 valtioneuvoston periaatepäätöksenä hyväksytty Yhteiskunnan elintärkeiden toimintojen turvaamisen strategia (YETTS) nosti tilannekuvatoiminnan kehittämisen yhdeksi painopistealueeksi, kun eri hallinnon aloilla luodaan parempaa varautumista poikkeuksellisiin turvallisuustilanteisiin. Viime vuosina koetut suuret terrori-iskut, suuronnettomuudet, pandemiauhat ja luonnonkatastrofit sekä verkottuvan ja globalisoituvan yhteiskunnan haavoittuvuudet ovat lisänneet viranomaisten yleistä kriisitietoisuutta.

Suomalaisessa kriisijohtamisjärjestelmässä kaikkiin erityistilanteisiin on osoitettavissa toimivaltainen ministeriö ja viranomainen, joka ottaa operatiivisen vastuun. Mutta tilanteen hallinta saattaa edellyttää usean eri ministeriön yhteistoimintaa tai olla poliittiselta kantavuudeltaan ja media kiinnostavuudelta sitä tasoa, että se vaatii valtioneuvoston piirissä laajempaa tiedonvaihtoa ja toiminnan yhteensovittamista.

Tilannekuvan kokoamiseksi ja tiedon välittämiseksi turvallisuustilanteista on luotu valtioneuvoston tilannekeskus, joka toimii valtioneuvoston kanslian alaisuudessa. Sen toiminta käynnistyi talvella 2005 pian tsunamionnettomuuden jälkeen. Ympärivuorokautinen päivystys otettiin käyttöön Suomen EU-puheenjohtajuuskaudella vuoden 2006 jälkipuoliskolla. Vakinaiset muodot 24/7 tapahtuva toiminta sai keväällä 2007. Päivystäjät seuraavat avoimista lähteistä, tv:n uutiskanavilta ja internetistä uutistapahtumia ja saavat eri viranomaisilta tapahtumailmoituksia. Saatuja tietoja välitetään valikoidusti eri hallinnonalojen valmius- ja päivystys- ym. johtavissa tehtävissä oleville virkamiehille, jotka tarvittaessa informoivat ministereitään, ml. pääministeriä. Tilannekeskus lähettää joka aamu sähköpostitse turvallisuusasioiden uutiskoosteen ja päivän mittaan tekstiviestejä. Lisäksi eri ministeriöiden käytössä on yhteinen tilannekuvaportaali. Tietotekninen kehitystoiminta on olennainen osa toimia tilannekuvan koostamisen ja jakelun tehostamiseksi ottaen huomioon mm. tiedon suojaamisen tarve ja mobiili vastaanottaminen.

Edellä selostetun ns. reaaliaikaisen tilannekuvatoiminnan lisäksi valtiojohton tilannetietoisuutta palvellaan temaattisten ns. ennakoivien tilannekuvakatsausten avulla, jotka VNK:n tilannekuvakoordinaattori kokoaa yhteistyössä ulkoministeriön, sisäministeriön ja puolustusministeriön kanssa. Muutakin kuin näiden ministeriöitten toimittamaa aineistoa voidaan käyttää. Katsaukset jaetaan ensisijaisesti tasavallan presidentille, pääministerille ja hallituksen ulko- ja turvallisuusasioiden valiokunnan jäsenille. Tätä ennen katsausluonnoksen tarkastaa seurantaryhmä, joka kokoontuu VNK:n valtiosihteerin johdolla jäseninään em. yhteistyöministeriöiden kansliapäälliköt, tasavallan presidentin kanslian päällikkö sekä suojelupoliisin ja puolustusvoimain tiedustelun edustajat.

Katsausten aihepiiriin kuluvat Suomen lähialueen turvallisuuskysymykset, Suomen kriisinhallintaosallistumisen kannalta merkittävät alueet ja ongelmat, EU:n ulko- ja turvallisuuspolitiikan kannalta keskeiset aiheet sekä merkittävät globaalit turvallisuuskysymykset, turvallisuuskäsitteen laaja-alainen tulkinta huomioonottaen. Suomen sisäistä turvallisuutta ja myös elinkeinoelämän turvallisuusnäkökohtia koskevat aiheet saavat tulevaisuudessa laajempaa

huomiota, kun ryhdytään toteuttamaan toukokuussa 2008 hyväksytyssä sisäisen turvallisuuden ohjelmassa määriteltyjä tilannekuvatehtäviä.

Hannu Mäntyvaara
Tilannekuvakoordinaattori
Valtioneuvoston kanslia